

OPENING EN WELKOM

Elvis Huwaë en Thouraya Chabaane heten de aanwezigen van harte welkom op de vierde themabijeenkomst van het Kennisplatform Integratie & Burgerschap. Het Kennisplatform organiseert jaarlijks een themabijeenkomst over een actueel integratie-onderwerp. Dit jaar is gekozen voor zorg en wonen voor allochtone ouderen in Enschede. Uit de opkomst blijkt wel dat dit een thema is waar organisaties nog mee worstelen. Het doel van de middag is te komen tot een gezamenlijke prioriteitenagenda met betrekking tot het thema, die vervolgens wordt aangeboden aan het College van B&W en de Enschedese gemeenteraad.

Het woord wordt gegeven aan wethouder Ed Wallinga van Wijkontwikkeling, Sport, Zorg & Welzijn. Hij benadrukt het belang van een betere afstemming van wonen en zorg op de behoeften van allochtone ouderen. In Enschede is men hier nog onvoldoende in geslaagd. Het gevolg is dat verschillende gemeenschappen oplossingen organiseren voor zichzelf. Dit is in het kader van integratiebeleid niet de weg die we in willen slaan. Daarom moeten we de Nederlandse instellingen vragen om zich aan te passen aan de vraag van de Enschedese ouderen, inclusief de oudere van allochtone afkomst. Aanpassingen hebben betrekking op personeel, eten, de inrichting, gebruiken en regels. Dit alles met respect voor de verschillende culturele achtergronden van bewoners. Het doel is: multiculturele instellingen en verzorgingshuizen. Alle inwoners van Enschede moeten een plek hebben en mee kunnen doen in de samenleving, ook als ze op leeftijd zijn.

INLEIDING AYÇIG ÇELİK

Ayçig Çelik van Forum (Instituut voor multiculturele vraagstukken) geeft een inleiding voor de noodzaak van een betere toerusting van woon- en zorgvoorzieningen op de wensen en behoeften van allochtone ouderen. Deze groep groeit, zowel in omvang als in verscheidenheid. In 2020 is hun aantal verdrievoudigd t.o.v. 2010. Deze doelgroep is qua kenmerken niet te vergelijken met (toekomstige) autochtone ouderen: ze hebben sociaaleconomisch een zwakke positie, een laag opleidingsniveau, zijn niet mondig en hebben een slechte gezondheid. Het gaat hierbij met name om de 1e generatie. Volgens Çelik is het daarom van groot belang dat instellingen en organisaties de nieuwe klantgroep verkennen en op hun behoefte inspelen. De gemeente zou op dit onderwerp beleid moeten aanscherpen; gebrek aan beleid leidt tot een toename van het aantal particuliere initiatieven.

INTERVIEW MET MENSEN UIT DE DOELGROEP

Stadsdichter en gespreksleider Frank Wijering heeft voor deze gelegenheid een gedicht geschreven:

Achter het behang

Achter het behang

voel ik de lemen muren

van een ver vaderland

Onder het linoleum

ruik ik het warme zand

van een oude zee

Door het raam zie ik

dezelfde hemel die plaats geeft

aan dezelfde zon

maar van een afstand

en in het trage tempo van verdriet

Het koeren van de duif
brengt me terug naar vroege zomers
een kleinzoon kijkt en in zijn ogen
zie ik voor het eerst mijn eigen
oeroude verwondering: de wereld
is groot en adembenemend

Ik kijk om me heen, het behang
het zeil, de zuster. Om thuis
te komen zal ik naar binnen
moeten reizen en niet stoppen
voor ik de ogen van die jongen
teruggevonden heb.

Frank Wijering, t.g.v. themamiddag "Zorg en wonen allochtone ouderen in Enschede", Prismare 22 november 2010.

Vervolgens worden 4 ouderen met een allochtone achtergrond geïnterviewd over hun ideale oude dag.

De ideale oude dag van *Norien Abdoelrahman* (Surinaamse) is er een zonder communicatie-problemen met verplegers en met een luisterend oor. *Fatma Costas* (Turkse) ziet zichzelf samenwonen met mensen die dezelfde taal spreken als zij en waar verzorgers werken die haar taal en cultuur begrijpen. Verder doet ze graag creatieve activiteiten gedurende de dag en wil ze graag kunnen bidden in een bidruimte. Het samenwonen met mensen moet bijdragen aan het onderling steunen en helpen van elkaar. *Mevrouw Yilmaz* (Suryoye) maakt op haar oude dag graag gebruik van thuiszorg, huishoudelijke hulp en dagactiviteiten. De bestaande dagactiviteiten waar ze naartoe gaat vind ze erg prettig: het zorgt ervoor dat ze zich minder eenzaam voelt. Het liefst heeft ze hulp in de eigen taal of d.m.v. een tolk. *Mevrouw Fatma* (Turkse) wil op haar oude dag graag naast haar kinderen wonen. Dat is in de praktijk niet zo. Ze zou daarom graag samenleven met andere ouderen met dezelfde achtergrond en de mogelijkheid hebben om op die plek de eigen tradities te volgen en speciale maaltijden te krijgen. Ook verpleegkundigen die haar taal en cultuur kennen zijn een wens.

Conclusie - De Ideale Oude Dag ziet er als volgt uit:

- Verzorgers die je taal spreken en cultuur begrijpen
- Samenwonen met mensen met dezelfde achtergrond
- Elkaar onderling steunen en helpen
- Activiteiten en dagbesteding om mensen te ontmoeten.

Wethouder Wallinga reageert: als er geen sturing is op dit thema zal het aantal particuliere initiatieven toenemen. Het gaat hier om een kwetsbare groep mensen, voor wie een particulier initiatief niet altijd de beste optie is. Daarom is het van groot belang dat bestaande voorzieningen inspelen op hun specifieke wensen en behoeften en zo in het behouden en vergroten van de zelfredzaamheid van allochtone ouderen.

DISCUSSIE

Uit het interview blijkt de behoefte aan personeel dat de taal en culturen kent. Tijdens de plenaire discussie komen een aantal onderliggende knelpunten naar voren.

Knelpunten

Kip – ei

Begin je met het aannemen van mensen of wacht je totdat de behoefte er is onder je klanten? De zorginstellingen geven aan eigenlijk te weinig aandacht te geven aan diversiteit in personeelsbeleid, maar dat zij wel openstaan voor

verandering in deze. Ook wordt specifiek door AriënsZorgpalet de opening geboden om met belangstellenden een woon-zorgoplossing te ontwikkelen voor deze diverse doelgroep.

Doorstroom in speciale woonvleugels

Instellingen worstelen met de vraag hoe de doorstroom gecontroleerd kan worden wanneer vleugels voor specifieke doelgroepen worden gebouwd.

De Posten heeft in Enschede in een woonvleugel een beperkt aantal appartementen beschikbaar gesteld voor Suryoye-ouderen. Zij krijgen deze echter niet structureel gevuld. Het lijkt alsof er geen vraag naar is, ondanks dat het uit onderzoek wel naar voren komt. Er is veel voorlichting geweest onder de doelgroep. De oorzaak lijkt te liggen in het feit dat het wonen in verzorgingshuizen niet geaccepteerd is in de gemeenschappen. De ervaring is dat voornamelijk de mannen niet willen verhuizen. Het gevolg is dat de appartementen in De Posten binnenkort waarschijnlijk weer algemeen verhuurd worden.

Toenemende druk op dagactiviteiten

Dagactiviteiten staan onder druk door de wijzigingen in de AWBZ. Deze activiteiten vormen echter een belangrijke toegangspoort voor de 1e generatie allochtone ouderen richting verzorgings- en verpleeghuizen en dragen bij aan de kennis van ouderen over woonvoorzieningen.

Beperkte diversiteit in de behoeften van ouderen?

Zorginstellingen en woningcorporatie geven aan dat het hen niet bekend is welke vraag er precies leeft onder allochtone ouderen. Is deze daadwerkelijk zo anders dan de vraag van autochtone ouderen? Daardoor kunnen zij enkel reageren op incidentele vragen in plaats van te werken aan een structurele oplossing. De groep die een specifieke vraag heeft is vaak te klein om (letterlijk en figuurlijk) op te kunnen bouwen.

Onbekendheid van netwerken

De Volksuniversiteit Enschede (VUE) geeft aan dat zij regelmatig vragen krijgen van zelforganisaties. Er ontbreekt een koppeling naar de juiste personen.

1e versus 2e en 3e generatie

Voor het nemen van maatregelen is het van belang om te weten over welke generatie wordt gesproken. De verwachting is dat vooral onder 1e generatie ouderen de problemen groot zijn. Dat betekent dat een deel van de problematiek in feite tijdelijk van aard is. De taalproblemen en de verschillen in sociaal-economische positie, opleidingsniveau en gezondheid zullen afnemen. Structurele maatregelen zoals de bouw van een speciale vleugel kennen daardoor een zeker risico. Feit blijft echter dat de culturele diversiteit er is. En ook latere generaties zullen bij dementie wellicht terugvallen op de Turkse, Marokkaanse taal etc. ondanks dat zij goed Nederlands spraken. Hetzelfde komt voor bij Twentse, Friese en andere autochtone ouderen. Daarop moeten instellingen ook in de toekomst blijven inspelen.

Oplossingen

Er worden gedurende de discussie diverse oplossingen aangedragen.

Ontmoeting

Hoe kan ontmoeting tussen ouderen en woonzorgvoorzieningen worden georganiseerd nog voordat de oudere ze daadwerkelijk nodig heeft? Door mensen samen te laten komen en elkaar te leren kennen, kunnen zij gezamenlijk de vraag aangeven als de tijd daarvoor gekomen is. De ervaring leert dat allochtone ouderen die nog geen zorg nodig hebben niet afkomen op dit soort activiteiten die georganiseerd worden door zorginstellingen zelf. Het staat dan nog te ver van hen af. Welzijn kan daarin een rol spelen en doet dat ook al.

Een van de aanwezigen oppert het originele idee om de aantrekkingskracht van supermarkten te gebruiken bij het organiseren van ontmoeting: tijdens het boodschappen doen vinden immers vaak spontane ontmoetingen plaats en mensen doen het bijna dagelijks.

Dagactiviteiten voor niet-geïndiceerde ouderen

Dagactiviteiten openstellen voor mensen die geen indicatie hebben. Zij zijn immers de toekomstige klanten. Werken met vrijwilligers brengt de kosten voor instellingen omlaag.

Pro-actief i.p.v. reactief

De zorginstellingen geven aan nu reactief beleid te voeren t.a.v. wonen en zorg voor allochtone ouderen. Zij zouden liever pro-actief handelen. Wanneer de vraag van de doelgroep bekend is, kunnen zij daarop inspelen. Dan kunnen investeringen plaatsvinden in de behoefte en kan er lijn worden aangebracht in bestaande activiteiten en informatievoorziening richting de doelgroep.

Vraaggericht i.p.v. aanbodgericht

De aanpak van deze problematiek wordt vaak eendimensionaal benaderd: vanuit de organisaties en instellingen. De doelgroep moet niet altijd zo betuttelend worden benaderd: betrek ze erbij en maak hen medeverantwoordelijk voor de oplossing. De vraag is bekend, dus aan de slag!

Versterk de zelfredzaamheid door gemengd wonen

Als mensen eenmaal onder dak zijn bij een instelling zijn de problemen nog niet opgelost. De nadruk moet dan liggen op wat de mensen nog wel kunnen: zelfredzaamheid. Gemengde woongroepen (zowel qua cultuur als leeftijd) benadrukken de zelfredzaamheid, mensen kunnen elkaar helpen.

Onderneem en betrek zelforganisaties, kerken en andere groepen met een achterban

Er zijn al veel onderzoeken gedaan naar de vraag van allochtone ouderen. Het blijft echter bij conclusies en constatering. De aanwezigen zijn het erover eens dat ergens een start moet worden gemaakt. De zorginstellingen en woningcorporaties worden opgeroepen een ondernemend begin te maken samen met zelforganisaties, kerken, moskeeën etc. van een gezamenlijk initiatief. Maak meerdere partijen verantwoordelijk om zo samen de doelgroep te betrekken en te bereiken.

Hoewel de zorginstellingen aangeven dat zij niet worden uitgedaagd op dit terrein te ondernemen vanwege de blijvende wachtlijsten, zien zij wel in dat het vraagstuk urgent is.

Verbeter het imago van verzorgende beroepen onder allochtone jongeren

Een groot aantal van de aanwezigen herkent het beeld dat de verzorgende beroepen onder allochtone jongeren geen goed imago hebben. Binnen de gemeenschappen hebben die beroepen geen status of aanzien. Gevolg is dat deze groep ook niet bij de instellingen terechtkomt als verzorgende, waardoor de ouderen zich weer niet herkennen in het personeel. De indruk bestaat dat de verhouding wel in de goede richting verschuift.

Vanwege de status van de verzorging worden jongeren aangemoedigd andere studies te kiezen, ondanks dat er in de verzorging veel werk is. Het idee wordt geopperd om het geld niet te besteden aan de ontwikkeling van aparte woonvleugels voor specifieke gemeenschappen, maar het te investeren in de opleiding van werkloze jongeren. Deze opmerking wordt breed gedragen onder de aanwezigen.

Normen stellen aan het aantal medewerkers met een allochtone achtergrond

Als het niet goedschiks lukt om de diversiteit van het personeel te verbeteren, dan kunnen normen of verplichtingen een oplossing zijn. Het management zou prioriteit moeten leggen bij het aanstellen van medewerkers met verschillende achtergronden.

CONCLUSIE

Het is duidelijk dat de vraag er is naar oplossingen die inspelen op de toenemende culturele diversiteit onder ouderen in Enschede. De groep is hier echter nog onzichtbaar. Oorzaken hiervan liggen zowel in de cultuur maar ook in de mate van pro-actief handelen door organisaties en instellingen. Ook lijkt er te weinig ontmoeting tussen vragers onderling maar ook tussen vragers en aanbieders. In Enschede zouden gelegenheden gecreëerd moeten worden voor de ontmoeting. Die gelegenheid moeten we allemaal nemen en we moeten elkaar aanspreken op onze verantwoordelijkheid hierin.